26/10/2019

«Η Εκκλησία στον πόλεμο του ’40 και την Κατοχή»

/ Ενορίες

Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου

Πως μεταφράστηκε στην πράξη η θέση της Εκκλησίας να σταθεί ενεργά δίπλα στον λαό; Πρωτίστως, η Εκκλησία στρατεύθηκε. Οι Έλληνες ιερείς πολέμησαν σαν κανονικοί στρατιώτες, ενώ ταυτόχρονα τελούσαν τα ιερατικά τους καθήκοντα υπό τις πιο αντίξοες συνθήκες.

Επετειακή εκδήλωση με θέμα «Η Εκκλησία παρούσα, στον πόλεμο του ’40 και την Κατοχή», πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 25 Οκτωβρίου, στο Πνευματικό Κέντρο του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς, στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…». Η φιλόλογος και νομικός, κα Στέλλα Αναγνώστου – Δάλλα, μίλησε για τους τρόπους με τους οποίους η Εκκλησία συνέβαλε στο Αλβανικό Έπος και την νίκη της Ελλάδας κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940 -’41. Επίσης, για το πώς, κατά την διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, βοήθησε δυναμικά τον Ελληνικό λαό, να επιβιώσει πρακτικά και ψυχικά, και να διασώσει την εθνική του ταυτότητα και αξιοπρέπεια.

Κατά την ομιλία της, παρουσίασε τη συμβολή της Εκκλησίας πρώτα στην περίοδο του Έπους του 1940-41, και μετά κατά τη διάρκεια της Κατοχής.
Κάθε μία από τις φάσεις αυτές, φέρει και την υπογραφή και προσωπική σφραγίδα του ηγέτη που βρισκόταν κάθε φορά στο τιμόνι της Εκκλησίας. Οι άνθρωποι αυτοί έδωσαν το στίγμα και το πρότυπο για τη στάση ολόκληρου του λαού, ακόμη και των μη πιστών.
«Η επίθεση των Ιταλών στα σύνορα της Βορείου Ηπείρου, τα ξημερώματα της 28ης Οκτωβρίου του 1940, βρίσκει Αρχιεπίσκοπο της Ελλάδας τον από Τραπεζούντος Χρύσανθο. Επρόκειτο για μία εξέχουσα προσωπικότητα, εξαιρετικά μορφωμένο άνθρωπο, και πολύ φλογερό πατριώτη.
Στις 10 Νοεμβρίου του 1940, λίγες μέρες δηλαδή μετά την έναρξη του πολέμου, ιερουργεί στην Μητρόπολη υπέρ ενισχύσεως του Εθνικού Αγώνος, και μάλιστα με παρουσία Άγγλων αξιωματικών.»

Με την Θεία Λειτουργία αυτή, διακηρύσσει επίσημα την πρόθεση της Εκκλησίας να συμμετάσχει ενεργά στην εθνική δοκιμασία. Δηλώνει την ξεκάθαρη τοποθέτηση της Εκκλησίας υπέρ των δικαίων της Ελλάδας, αλλά και την πρόθεσή της να σταθεί ενεργά δίπλα στον λαό, να πολεμήσει μαζί του, να προσευχηθεί μαζί του, να κινδυνεύσει μαζί του, και να νικήσει μαζί του. Και την πρόθεση αυτή την δήλωσε απερίφραστα ενώπιον Ελλήνων και ξένων.
Πως μεταφράστηκε στην πράξη αυτή η θέση της Εκκλησίας να σταθεί ενεργά δίπλα στον λαό; Πρωτίστως, η Εκκλησία στρατεύθηκε. Οι Έλληνες ιερείς πολέμησαν σαν κανονικοί στρατιώτες, ενώ ταυτόχρονα τελούσαν τα ιερατικά τους καθήκοντα υπό τις πιο αντίξοες συνθήκες.
Όταν η Γερμανία μπήκε στον πόλεμο, η Ελληνική άμυνα ήταν θέμα χρόνου να καμφθεί.
«Την αγωνία λαού και στρατού είχε και η Εκκλησία. Ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων

Σπυρίδων Βλάχος, και από το 1949 Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος, εκλιπαρεί για συνθηκολόγηση. Αγωνιά για την τύχη λαού και στρατού. Εκλιπαρεί να πάει με αεροπλάνο στην Αθήνα για τον σκοπό αυτό.»

Στις 27 Απριλίου, ημέρα Κυριακή, ο στρατός της Βέρμαχτ μπαίνει στην Αθήνα. Το βράδυ της 26ης Απριλίου, ο Αρχιεπίσκοπος Χρύσανθος, απευθύνει στον Ελληνικό λαό και τον στρατό, ένα διάγγελμα, στο οποίο χαρακτηρίζει ως άνανδρη την επίθεση της Γερμανίας στην Ελλάδα, καλεί την Κυβέρνηση και τον λαό να συνεχίσουν μέχρι τέλους τον αγώνα για την Ελευθερία, χαρακτηρίζει την Γερμανία σαν δύναμη της ύλης και του σκότους και εκφράζει προφητικά την βεβαιότητά του για την νίκη του φωτός πάνω στο σκότος, του Δαυίδ κατά του Γολιάθ.
Όταν του ζητήθηκε να ορκίσει την κυβέρνηση Τσολάκογλου που είχαν υποδείξει οι Γερμανοί, αρνήθηκε. Η νέα Κυβέρνηση, βεβαίως, ορκίσθηκε από τον εφημέριο του Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου Καρύτση, και ο Αρχιεπίσκοπος Χρύσανθος, παύθηκε στις 2 Ιουλίου, από την Μείζονα Εκκλησιαστική Σύνοδο, αφού όμως είχε προλάβει να δώσει το στίγμα της θέσης της Εκκλησίας: Άρνηση της δουλείας και αγώνας μέχρι την τελική Νίκη.
Μια δύσκολη εποχή μόλις άρχιζε για την Ελλάδα. Μια εποχή σκλαβιάς των Ελλήνων Χριστιανών, σε ανθρώπους κατ’ όνομα Χριστιανούς, και κατ’ όνομα πάλι Ελληνολάτρες.

«Μάνα ήταν και είναι και θα είναι η Εκκλησία, και πατέρας δυνατός, ακλόνητος, και ικανός, αποδείχθηκε τότε, ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός. Ψηλός σαν στύλος, στιβαρός σαν βράχος, έξυπνος, διορατικός, μαχητικός και διπλωμάτης μαζί, φωτισμένος.
Αποφασισμένος να σώσει το ποίμνιό του, έμεινε όρθιος και νηφάλιος ως το τέλος, παρέδωσε το σπίτι του ζωντανό και σώο από τους βάναυσους διεκδικητές του.»
Έδωσε μεγάλη μάχη η Εκκλησία για τους καταδικασμένους. Ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος, όταν κάποτε αρνήθηκαν οι Γερμανοί να δώσουν τα ονόματα των εκτελεσθέντων, για να λήξει η αγωνία πολλών οικογενειών, απείλησε ότι θα διέταζε εκείνος την εκταφή, κι ας τον εκτελούσαν.
Μεγάλη υποστήριξη στον Αγώνα, έξω από την Αθήνα, προσέφεραν και τα μοναστήρια, παρέχοντας ό,τι πόρους είχαν για την συντήρηση του λαού, αλλά και κρησφύγετο σε Έλληνες και ξένους αγωνιστές, ακόμη και σε Ιταλούς φυγάδες.
Όποτε η δράση τους γινόταν αντιληπτή, τα αντίποινα ήταν τρομερά, μέχρι ολικής καταστροφής. Οι υλικές ζημιές σε μονές και ναούς είναι τεράστιες και καταγεγραμμένες όλες.
Υπάρχουν πάμπολλα παραδείγματα, μαρτυρίες και στοιχεία, για το ότι η Εκκλησία προστάτευσε τους Εβραίους που κατοικούσαν στην Ελλάδα, όσο περισσότερο γινόταν, με όση τόλμη και αυτοθυσία έδειξε και για το ποίμνιό της.
Στην Δυτική Μακεδονία, την Θράκη, και τα Δωδεκάνησα, ο πόλεμος για αφελληνισμό, είχε πολλά πρόσωπα. Το πρώτο ήταν αυτό της τρομοκρατίας, και της βίας. Αυτό ασκήθηκε και από τους Ιταλούς, αλλά κατ’ εξοχήν από του Βουλγάρους.
Πρόκειται για ένα ολόκληρο κεφάλαιο της Ιστορίας, με εξοστρακισμούς ιερέων, εκτελέσεις, καπήλευσης Ναών και μνημείων, απαγορεύσεις της χρήσης της Ελληνικής Γλώσσας.
Επίσης, έκανε μνεία και των άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών που πρακτικά και ηθικά βοήθησαν το έργο της Εκκλησίας της Ελλάδος.
Τέτοιες Εκκλησίες ήταν της Κύπρου, της Βορείου Ηπείρου, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, και τα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας και Αντιοχείας.
«Το Άγιον Όρος, από την μεθοδευμένη προσπάθεια διεθνοποιήσεως από τους Βουλγάρους, έσωσαν ο Ηγούμενος της Μονής Αγίου Παύλου Αρχιμανδρίτης Σεραφείμ, και της Μονής Γρηγορίου, Αρχιμανδρίτης Βαρλαάμ, σε συνεργασία με τον Αρχιεπίσκοπο Χρύσανθο.
Στην Ιερά Μονή Ξενοφώντος βρήκαν κρησφύγετο 200 Άγγλοι αξιωματικοί, ενώ οι Μονές Μεγίστης Λαύρας, Ιβήρων, Παντοκράτορος, Καρακάλου και Βατοπεδίου, κατέβαλαν υπεράνθρωπες προσπάθειες για την διάσωση των μοναδικών θησαυρών του Αγίου Όρους».

Η κα Αναγνώστου – Δάλλα έκανε στη συνέχεια εκτενή αναφορά σε Αρχιερείς και Ιερείς, που πρωτοστάτησαν στον αγώνα του λαού σε όλες αυτές τις περιόδους, ενώ κλείνοντας αναφέρθηκε στη μεγάλη μάστιγα των εθνικών διχασμών και τα δεινά που επέφερε.